

**Матеріали для зустрічі із страховими
компаніями за результатами здійснених
Національним банком перевірок з питань
фінансового моніторингу**

Процес нагляду з питань ПВК/ФТ*

Процес здійснення Департаментом нагляду регламентується **Положенням № 90**.

ПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

30.06.2020 № 90

Про затвердження Положення про порядок організації та здійснення нагляду у сфері фінансового моніторингу, валютного нагляду, нагляду у сфері реалізації спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)

{Заголовок в редакції Постанови Національного банку [№ 37 від 04.04.2024](#)}

{Із змінами, внесеними згідно з Постановами Національного банку [№ 37 від 04.04.2024](#)
[№ 153 від 20.12.2024](#)
[№ 67 від 21.06.2025](#)}

Відповідно до [статей 7, 15, 44, 55, 56](#) Закону України "Про Національний банк України", [статті 63](#) Закону України "Про банки і банківську діяльність", [статей 3, 18](#) Закону України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення", [статті 11](#) Закону України "Про валюту і валютні операції", [Закону України "Про санкції"](#) та з метою підвищення ефективності здійснення з урахуванням ризик-орієнтованого підходу нагляду у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, валютного нагляду, нагляду за дотриманням вимог нормативно-правових актів Національного банку України, якими запроваджені обмеження щодо проведення операцій, які мають на меті порушувати, сприяти або можуть сприяти уникненню/порушенню обмежень, установлених персональними спеціальними економічними та іншими обмежувальними заходами (санкціями), Правління Національного банку України **ПОСТАНОВЛЯЄ**:

1. Затвердити Положення про порядок організації та здійснення нагляду у сфері фінансового моніторингу, валютного нагляду, нагляду у сфері реалізації спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), що додається.

Згідно вимог Положення № 90, установа зобов'язана свчасно надавати достовірну інформацію/копії документів на запити в процесі нагляду

*Окрім нагляду з питань ПВК/ФТ, Департамент виконує функції валютного нагляду та регулювання і нагляду у сфері санкційного законодавства.

Щодо здійснених перевірок та застосованих заходів впливу до небанківських установ за порушення вимог законодавства з питань ПВК/ФТ та валютного законодавства

Період:
з 01.01.2024 до 30.06.2025

Перевірки

2024 рік

Вид перевірок	К-ть перевірок
Виїзні перевірки	9 (з них - 2 СК)
Виїзні перевірки структурних підрозділів НУ з питань здійснення діяльності з торгівлі валютними цінностями в готівковій формі	149 (17 НУ)
Безвиїзний нагляд	84 (з них - 10 СК та 5 СБ)

2025 рік (станом на 30.06.2025)

Вид перевірок	К-ть перевірок
Виїзні перевірки	4 (з них – 1 СК)
Виїзні перевірки структурних підрозділів НУ з питань здійснення діяльності з торгівлі валютними цінностями в готівковій формі	51 (13 НУ)
Безвиїзний нагляд	43 (з них – 4 СБ)

Заходи впливу

2024 рік

№	Захід впливу	За порушення вимог законодавства у сфері ПВК/ФТ	За порушення вимог валютного законодавства
1	Анулювання ліцензії	2 рішення	-
2	Штраф	52 рішення на загальну суму 104 900 233,72 грн	16 рішень на загальну суму 11 175 936,27 грн
3	Письмове застереження	34 рішення	1 рішення

2025 рік (станом на 30.06.2025)

№	Захід впливу	За порушення вимог законодавства у сфері ПВК/ФТ	За порушення вимог валютного законодавства
1	Анулювання ліцензії	1 рішення	-
2	Штраф	28 рішень на загальну суму 124 178 236,00 грн	5 рішень на загальну суму 1 834 000,00 грн
3	Письмове застереження	21 рішення	1 рішення

Типові порушення вимог законодавства з питань фінансового моніторингу, які встановлюються за результатами безвиїзного нагляду

Вимог частини першої статті 8 Закону № 361-ІХ в частині неналежного виконання Установою обов'язку оновлювати, розробляти та затверджувати внутрішні документи з питань фінансового моніторингу:

- невідповідність ВНД вимогам законодавства (*внутрішні документи є формальними, не містять частини необхідних порядків*, наявні в них порядки не відповідають вимогам з-ва*), зокрема відсутні належні порядки/процедури, а саме:
 - порядок виявлення критеріїв ризику ВК/ФТ та індикаторів підозрілості (*підпункт 5 пункту 23 розділу III Положення № 107*);
 - порядок здійснення оцінки/переоцінки ризик-профілю Установи (*підпункт 4 пункту 23 розділу III Положення № 107*);
 - порядок ведення переліків клієнтів (*пункт розділу IV Положення 107*);
 - порядки інформування клієнта про відмову в установленні (підтриманні) із ним ділових відносин; про відмову в проведенні фінансової операції (*підпункти 5-6 пункту 6 Додатка 11 до Положення № 107*);
 - відсутність кількісних меж для критеріїв та індикаторів підозрілості фінансових операцій, які містять кількісні характеристики (*зокрема «багатьох», «неодноразово», «значних», «незвично великі суми», «незвично швидко», «тривалий час», «незвично короткий строк», «великі суми», «незначні суми», що не відповідає вимогам пункту 54 розділу IV Положення № 107, пункту 7 Додатка 14 до Положення № 107*).

Вимог пункту 15 частини другої статті 8 Закону № 361-ІХ та абзацу 4 пункту 79 розділу 4 Положення № 90 у частині невиконання обов'язку надавати на запити НБУ документи/достовірну інформацію, у визначені в запиті строки:

- надання недостовірної інформації/суперечливих відомостей щодо одного питання;
- подання інформації/документів не в повному обсязі;
- подання інформації/документів не у встановлені відповідно до запиту строки.

Абзацу третього частини першої статті 15 Закону про ПВК/ФТ в частині нездійснення відмови клієнту, зокрема:

- не відмовлено клієнту якому Установа встановила неприйнятно високий рівень ризику

***Порядок - чітка послідовність дій певного процесу із зазначенням способів, форм, строків (термінів) ужиття працівниками установи цих дій, визначена у внутрішніх документах установи з питань ПВК/ФТ (*підпункт 32 пункту 5 розділу I Положення № 107*)**

Типові порушення вимог законодавства з питань фінансового моніторингу, які встановлюються за результатами безвиїзного нагляду

Вимог частини четвертої статті 15 Закону ПВК/ФТ та пункту 4 додатка 11 до Положення № 107 стосовно недотримання заборони встановлювати ділові відносини з особами, яких включено до переліку осіб:

- укладання електронних договорів страхування з використанням даних осіб з переліку терористів.

Вимог частини чотирнадцятої статті 11 Закону № 361-ІХ стосовно клієнтів фізичних осіб, які є РЕР:

- не вжито додаткових заходів НПК – не отримано дозвіл;
- не здійснюється аналіз фінансових операцій щодо РЕР для прийняття рішення щодо припинення вжиття заходів, визначених у пунктах 2-4 частини чотирнадцятої статті 11 Закону № 361-ІХ;
- не враховуються роз'яснення НБУ.

Вимог пункту 20 Додатка 1 до Положення № 107 стосовно неналежного виконання обов'язку щодо ведення анкети клієнта

- відсутність обов'язкової інформації в анкеті клієнта (ознаки належності до РЕР та посади відповідної політично значущої особи).

Вимог пункту 61 розділу IV Положення № 107 в частині неналежного виконання обов'язку на постійній основі формувати та вести в електронному вигляді Переліки клієнтів

- відсутність у переліках клієнтів обов'язкової інформації (*коди ЄДРПОУ/РНОКПП клієнтів, визначені рівні ризику та ін.*).

Вимог пункту 17 частини другої статті 8 Закону про ПВК/ФТ стосовно неналежного виконання Установою обов'язку документувати заходи, вжиті з метою виконання вимог законодавства з питань ПВК/ФТ

- не забезпечено документування окремих здійснених заходів з НПК, про які компанія повідомила в ході перевірки.

Пункту 5 додатку 17 Положення № 107 в частині незабезпечення тестування рівня отриманих працівниками знань після проходження працівниками установи відповідного навчання, зокрема:

- не здійснення тестування працівників після проведених навчань.

Типові порушення вимог законодавства з питань фінансового моніторингу, які встановлюються за результатами безвиїзного нагляду

Вимог пункту 4 частини другої статті 8 Закону № 361-ІХ у частині не здійснення НПК, зокрема:

- нездійснення верифікації відповідно до законодавства *(не дотримано всіх вимог підпункту 4 пункту 31 додатка 2 до Положення № 107)*;
- не встановлено мету та характер майбутніх ділових відносин, зокрема соціальний стан/дохід, орієнтовний обсяг операцій, які планує проводити клієнт в установі;
- не здійснено верифікацію (не засвідчені копії ідентифікаційних документів);
- невстановлення ідентифікаційних даних осіб, які мають право розпоряджатися майном;
- **встановлення ділових відносин без здійснення ідентифікації/верифікації/НПК незабезпечення актуалізації даних;**
- неналежне здійснення НПК при використанні інструменту покладання (неотримання від третьої сторони інформації про ідентифікацію та верифікацію клієнтів).

Вимог частини першої та другої статті 7 Закону № 361-ІХ (неналежне застосування ризик-орієнтованого підходу), зокрема:

- нездійснення належної оцінки/переоцінки рівня ризику ділових відносин з клієнтами;
- невиявлення критеріїв ризику, в тому числі критеріїв компанії-оболонки;
- невстановлення «високого» ризику ділових відносин з клієнтами-юридичними особами, до КБВ яких застосовані санкції РНБОУ, а також які є громадянами (кінцеві бенефіціарні власники яких є громадяни) держави, що здійснює збройну агресію проти України;
- не встановлено високий ризик громадянину республіки білорусь.

Вимог пункту 18 частини другої статті 8 Закону про ПВК/ФТ стосовно неналежного виконання обов'язку зберігати документи, їх копії, записи, дані, інформацію щодо заходів, вжитих з метою виконання вимог у сфері ПВК/ФТ:

- не забезпечено збереження окремих документів.

Роз'яснення НБУ

Сайт НБУ <https://bank.gov.ua/ua/news/all/seminari-ta-prezentatsiyi-z-finansovogo-monitoringu> + Листи роз'яснення

Лист НБУ від 09.07.2024 №25-0005/52283 щодо здійснення НПК (ідентифікація та верифікація)

- Згідно з пунктом 32 додатка 2 до Положення № 107 установа може використати право, зазначене в пункті 31 додатка 2 до Положення, у разі одночасного дотримання всіх умов, зазначених в цьому пункті. Страхова компанія, використовуючи право, надане в пункті 31 додатка 2 до Положення № 107, має розраховувати загальну суму всіх фінансових операцій, які зменшують активи клієнта [як приклад, це фінансові операції зі сплати клієнтом страхових платежів (страхових премій)], з урахуванням умови, зазначеної в підпункті 2 пункту 32 додатка 2 до Положення № 107;
- страхова компанія як СПФМ зобов'язана здійснювати НПК, з якими встановлюються ділові відносини на підставі договорів страхування (**Якщо немає підозр**, страхова компанія має право не проводити належної перевірки клієнта в разі встановлення ділових відносин на підставі договорів страхування, що не містять накопичувальної складової та загальна страхова премія за якими не перевищує 40 тисяч гривень або її сума еквівалентна зазначеній сумі, у тому числі в іноземній валюті.), відповідно до вимог Закону про ПВК/ФТ та Положення № 107.
- згідно з пунктом 17 додатка 2 до Положення № 107 установа під час укладення договору про надання послуг на користь третьої особи здійснює ідентифікацію та верифікацію особи, яка укладає договір. Договір має містити всі ідентифікаційні дані особи, на користь якої він укладений. Установа здійснює верифікацію цієї особи під час пред'явлення нею до установи першої вимоги або вираження іншим способом наміру отримати відповідні послуги. Установа здійснює ідентифікацію та верифікацію особи, на користь якої здійснюється страхове відшкодування або страхова виплата за договорами страхування відповідальності перед третьою особою, під час проведення страхового відшкодування або страхової виплати за такими договорами.
- Установа встановлює дані щодо вигодоодержувача (вигодонабувача) за фінансовою операцією відповідно до пункту 20 додатка 2 до Положення № 107. Водночас установа може встановлювати вигодоодержувача на підставі документів та/або інформації, наданих особою, яка діє на користь або в інтересах вигодоодержувача, а також з інших джерел, якщо відповідна інформація є публічною (відкритою). З метою здійснення ідентифікації вигодонабувача (вигодоодержувача) за договором страхування життя додатково до заходів належної перевірки встановлюються дані / інформація відповідно до частини одинадцятої статті 11 Закону про ПВК/ФТ, з урахуванням пункту 21 додатка 2 до Положення № 107. Водночас верифікація вигодонабувачів (вигодоодержувачів) за договором страхування життя здійснюється під час здійснення страхової виплати.

Роз'яснення НБУ

Сайт НБУ <https://bank.gov.ua/ua/news/all/seminari-ta-prezentatsiyi-z-finansovogo-monitoringu> + Листи роз'яснення

Лист НБУ від 27.06.2024 №25-0005/49406 щодо здійснення НПК

- в разі закінчення дії договору страхування, укладеного між страховою компанією та клієнтом, ділові відносини між ними припиняються (у разі існування тільки цього договору) і ця особа вже не вважається клієнтом установи в контексті визначення, наведеного в Законі про ПВК/ФТ. Водночас у разі наступного встановлення ділових відносин – укладення нового договору з цією особою, страховій компанії не потрібно здійснювати повторно її ідентифікацію і верифікацію за умови відсутності в установи підозр та/або підстав вважати, що наявні документи, дані та/або інформація про клієнта (представника клієнта) є нечинними (недійсними) та/або неактуальними на момент встановлення таких відносин та за умови, що ця особа раніше була ідентифікована та верифікована згідно з вимогами закону.

Отже, що за умови відсутності підозр та якщо особа раніше була ідентифікована та верифікована згідно з вимогами закону страхова компанія має право не проводити належної перевірки клієнта – фізичної особи в разі встановлення ділових відносин на підставі договорів страхування, що не містять накопичувальної складової та загальна страхова премія за якими не перевищує 40 тисяч гривень або її сума еквівалентна зазначеній сумі, у тому числі в іноземній валюті.

- якщо до особи застосована санкція “зупинення виконання економічних та фінансових зобов’язань”, страховику з урахуванням вимог пункту 31 розділу III Положення № 65 заборонено здійснювати фінансові операції від власного імені за свій рахунок на користь санкційних осіб, до яких застосовано “зупинення виконання економічних та фінансових зобов’язань” (у частині виконання економічних та фінансових зобов’язань), у тому числі виплачувати страхувальнику викупну суму протягом строку дії санкцій.

Лист НБУ від 07.05.2025 № Р/25-0009/35268 щодо клієнтів установ, які є СПФМ

- одним із джерел інформації, яке має використовувати установа під час здійснення НПК клієнта-СПФМ, є інформація, яка розміщується (публікується) на сторінках офіційного Інтернет-представництва Національного банку;
- використовуючи ризик-орієнтований підхід під час встановлення ділових відносин з клієнтом-СПФМ, з метою з'ясування мети та характеру майбутніх ділових відносин (зокрема виду послуг / продуктів, за якими клієнт звертається до СПФМ, орієнтовного обсягу фінансових операцій, які планує проводити клієнт у СПФМ), а також у процесі обслуговування клієнта-СПФМ, під час здійснення моніторингу має право отримувати від такого клієнта-СПФМ необхідну інформацію, у тому числі звітність, яку подає такий клієнт-СПФМ до Національного банку, для здійснення аналізу діяльності клієнта, зокрема щодо обсягів наданих послуг.

Роз'яснення НБУ

Сайт НБУ <https://bank.gov.ua/ua/news/all/seminari-ta-prezentatsiyi-z-finansovogo-monitoringu> + Листи роз'яснення

Лист НБУ від 06.02.2024 № 25-0006/9103 про застосування ризик-орієнтованого підходу під час обслуговування клієнтів, які є РЕР

рекомендовано

- переглянути / оновити політику та розробити (оновити) внутрішні документи з питань ПВК/ФТ;
- удосконалити наявну скорингову ризик-модель оцінки ризику ділових відносин з клієнтами, включаючи РЕР;
- звертати особливу увагу на критерії, що характеризуються високим ризиком корупції, які містяться в додатку 18 до Положення № 107;
- забезпечити проведення перевірок, включно з автоматичними, з метою виявлення осіб, які можуть бути класифіковані як РЕР.

Лист НБУ від 10.09.2024 № 25-0005/68509 щодо практичного застосування окремих вимог законодавства у сфері ПВК/ФТ

Надано відповідь на лист Національної асоціації страховиків України

Щодо відсутності обов'язку здійснювати заходи належної перевірки відповідно до абзацу другого частини четвертої статті 11 Закону про ПВК/ФТ у разі встановлення ділових відносин з клієнтом, який укладає договір страхування, що не містить накопичувальну складову – виключно, якщо розмір загальної страхової премії за таким договором менше або дорівнює 40 тисяч гривень.

Наявність типової схеми за участю страхових компаній серед Типологій Держфінмоніторингу

(3.5.2: https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/Typologies%20of%20the%20SFMS/UKR_Typology_2021_26_05.pdf)

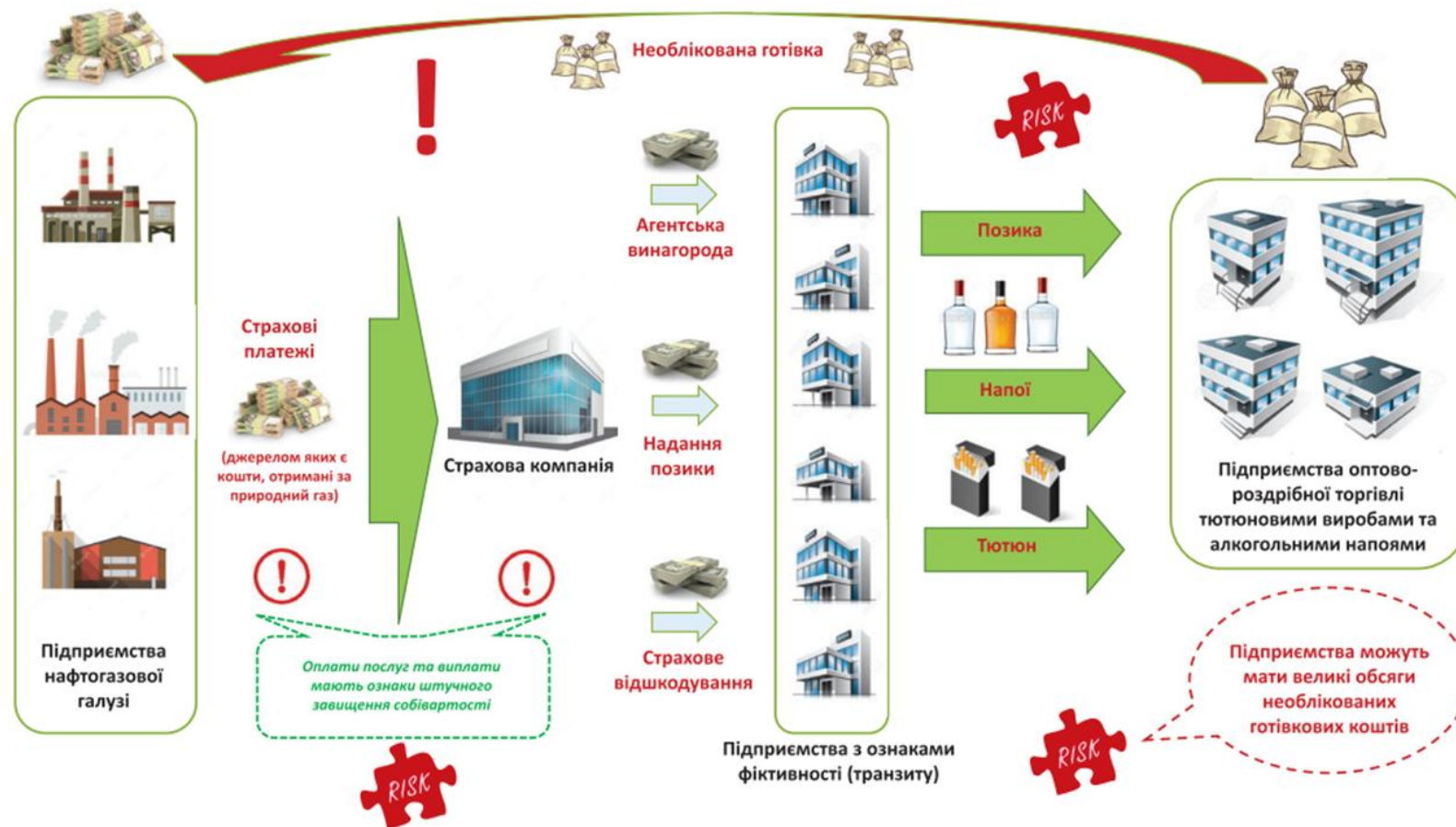
«Схема використання рахунків страхової компанії для надання податкової вигоди підприємствам реального сектору економіки та для транзитної маршрутизації безготівкових коштів із застосуванням механізму «зустрічних потоків».

В ході фінансового розслідування встановлено, що підприємствами реального сектору економіки, до складу яких входили Підприємства газової та нафтогазової галузі, було перераховано кошти на рахунки Страхової компанії як оплату страхових платежів.

Джерелом походження перерахованих коштів, були кошти, отримані від продажу та надання послуг за постачання газу та нафтопродуктів.

При цьому, такі платежі мали ознаки штучного завищення собівартості наданих послуг у нафтогазовій сфері, що передувало отриманню надприбутків, які надалі легалізовані шляхом перерахування за страхові послуги.

Кошти, отримані Страховою компанією, в подальшому були перераховані на рахунки транзитних Підприємств з ознаками фіктивності як виплати страхового відшкодування, агентської винагороди та надання позики, які, своєю чергою, перераховували кошти на користь Підприємств оптово-роздрібної торгівлі тютюновими виробами та алкогольними напоями як оплату по договору факторингу, надання позики та розрахунків за алкогольну та тютюнову продукцію.»

(!!!) «Підприємства оптово-роздрібної торгівлі тютюновими виробами та алкогольними напоями можуть мати значні обсяги готівкових коштів, у тому числі необлікованих, які можуть бути використані в обміні безготівкових коштів підприємств реального сектору економіки на готівку. Правоохоронним органом здійснюється досудове розслідування.»